

İlgili Kanun / Madde
4857 S. İşK/2

T.C.
YARGITAY
HUKUK GENEL KURULU

Esas No. 2024/9-473

Karar No. 2025/215

Tarihi: 09.04.2025

- ASIL İŞVEREN ALT İŞVEREN İLİŞKİSİNİN TESPİTİ
- İHALE MAKAMININ İŞÇİLİK ALACAKLARINDAN SORUMLULUĞU
- ASIL İŞVERENİN SORUMLULUĞU

ÖZETİ: İş Kanunu'nun 2. maddesinin 6. fıkrasına göre alt işveren ilişkisinin kurulabilmesi için “Bir işverenden işyerinde yürüttüğü mal ve hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde” taşeron tarafından iş alınması gerekir. Bu nedenle, örneğin bir otomotiv veya tekstil üretiminin yapıldığı fabrikada yasanın gerekçesinde belirtildiği gibi yapılan işle ilgili olmayan bir ek inşaat yapımı veya bina onarımı işini alan diğer işverenin alt işveren olarak nitelendirilmesi mümkün değildir (Sarper Süzek, İş Hukuku, 19. Baskı, İstanbul, 2020, s.159). Başka bir deyişle asıl işverenin işyerinde yürüttüğü asıl işi ile ya da asıl işe yardımcı nitelikteki işlerle hiç ilgisi olmayan, görülen işe tamamen yabancı bir eser, yapı inşası, çatı tamiri, iş yerinin badana boyası gibi geçici işler yönünden elbette ki, asıl işveren-alt işveren ilişkisinden bahsedilemez.

Asıl işveren işyerinde yürüttüğü mal ve hizmet üretimine ilişkin asıl işini ise ancak işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiriyorsa alt işverene gördürülebilecektir.

Bu açıklamalara göre işverenden alınan iş, işverenin sigortalı çalıştırdığı işe göre ayrı ve bağımsız bir iş olarak değerlendirilebilecek nitelikte ise iş alan kimse alt işveren değil bağımsız işveren konumunda olacaktır. Yine işin bütünü başka bir işverene bırakıldığında asıl

işveren-alt işveren ilişkisi dolayısıyla dayanışmalı sorumluluk hâli söz konusu olmayacaktır. Benzer şekilde işveren kendisi sigortalı çalıştırmaksızın işi bölerek ihale suretiyle farklı kişilere vermişse iş sahibi (ihale makamı) Kanun'un tanımladığı anlamda asıl işveren olmayacağından bir asıl işveren-alt işveren ilişkisinden söz edilemeyecektir.

Aynı şekilde işi alan kişinin de işverenlik sıfatını, alınan işte ve o iş nedeniyle sigortalı çalıştırılması sonucunda kazanmış olması aranacaktır. Alınan işte sigortalı çalıştırmayıp tek başına ya da ortakları ile işi yürüten kişinin alt işveren olarak kabulü mümkün değildir. Bu kişinin diğer işyerlerinde çalıştığı sigortalılar nedeniyle kazandığı işverenlik sıfatının ise sonuca etkisi bulunmamaktadır.

Hemen belirtmek gerekir ki, 4857 sayılı Kanun'un 2. maddesinin 6. fıkrasına göre alt işverenin işçilerine karşı o işyeri ile ilgili olmak üzere İş Kanunu'ndan, iş sözleşmesinden ve alt işverenin taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden alt işverenle birlikte müteselsilen sorumlu olan asıl işveren, 4857 sayılı Kanun'un 36. maddesinin 5. fıkrası ile alt işveren işçilerinin ücretlerinin tam ve zamanında ödenmesini sağlamakla yükümlü kılınmıştır. Bu yükümlülük kamu veya özel tüm asıl işverenler için söz konusu olduğu gibi ihale makamının sorumluluğu her hak ediş dönemi için üç aylık ücretle sınırlandırılmış ancak asıl işveren-alt işveren ilişkisinin bulunduğu durumlarda böyle bir sınırlama getirilmemiştir.

Açıklanan maddi ve hukuki olgular ışığında somut olay değerlendirildiğinde, davalı Akxa A.Ş.'nin faaliyet konusu sadece doğal gaz dağıtım ve nakil faaliyeti olmayıp diğer davalı San-İş A.Ş.'ye verilen doğal gaz dağıtım şebekesini kurma işi de davalı Akxa A.Ş.'nin asıl işleri arasında yer almaktadır. Yine, davalılar arasında akdedilen sözleşmelerde davalı Akxa A.Ş.'nin davalı San-İş A.Ş. işçilerini işten çıkarmaya varan yetkileri de göz önünde bulundurulduğunda, davalılar arasında belirli bir işin yapılıp teslim edilmesine ilişkin

anahtar teslim işini konu alan eser sözleşmesi bulunmadığı açıktır.

Davalılar arasındaki ilişkinin asıl işveren-alt işveren ilişkisi olduğunun kabul edilmesine göre davalı Aksa A.Ş. asıl işveren sıfatıyla işçilik alacaklarından dolayı davacı işçiye karşı diğer davalı ile birlikte müteselsilen sorumlu tutulması gerekmektedir.

Taraflar arasındaki işçilik alacağı davasından dolayı yapılan yargılama sonunda İlk Derece Mahkemesince davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

Kararın davalı Aksa Ordu Giresun Doğal Gaz Dağıtım A.Ş. vekili tarafından istinaf edilmesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesince istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi kararı davalı Aksa Ordu Giresun Doğal Gaz Dağıtım A.Ş. vekili tarafından temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesince yapılan inceleme sonunda bozulmuş, İlk Derece Mahkemesince bozma kararına uyularak davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

İlk Derece Mahkemesinin bozmaya uyarak verdiği karar davalı Aksa Ordu Giresun Doğal Gaz Dağıtım A.Ş. vekilinin temyizi nedeniyle Yargıtay 9. Hukuk Dairesince yapılan inceleme sonucu tekrar bozulmuş, İlk Derece Mahkemesi tarafından Özel Daire bozma kararına karşı direnilmiştir.

Direnme kararı davalı Aksa Ordu Giresun Doğal Gaz Dağıtım A.Ş. vekilince temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan inceleme sonucunda, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten sonra Tetkik Hâkimi tarafından hazırlanan gündem ve dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

I. DAVA

Davacı vekili dava dilekçesinde; müvekkilinin 05.04.2010 tarihinde davalı San-İş İnşaat San. ve Tic. A.Ş.'de çalışmaya başladığını, 02.07.2010 tarihinden itibaren ise aynı şirketin alt işveren, diğer davalı Aksa Ordu Giresun Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.'nin asıl işveren olduğu sözleşme kapsamında fesih tarihi olan 10.10.2018 tarihine kadar çalıştığını, iş sözleşmesinin haklı neden olmaksızın feshedildiğini, alacaklarının ödenmediğini ileri sürerek kıdem ve ihbar tazminatları, ücret, fazla çalışma, ulusal bayram ve genel tatil ile yıllık izin ücreti alacaklarının davalılardan tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

II. CEVAP

1.Davalı Aksa Ordu Giresun Doğal Gaz Dağıtım A.Ş. (Aksa A.Ş.) vekili cevap dilekçesinde; davacının talep ettiği alacakların zaman aşımına uğradığını, davaya konu alacaklardan müvekkilinin sorumlu olmadığını, müvekkilinin doğal gaz dağıtım ve tedarik alanında faaliyet yürütmek üzere lisans aldığını, diğer şirket ile imzalanan doğal gaz yapım ve montaj sözleşmesi kapsamında doğal gaz dağıtım şebekesinin inşaat işinin tamamının diğer davalı şirkete verildiğini ve aralarında asıl

işveren-alt işveren ilişkisi bulunmadığını belirterek davanın reddini savunmuştur.

2.Davalı San-İş İnşaat San. ve Tic. A.Ş. (San-İş A.Ş.) usulüne uygun tebligata rağmen davaya cevap vermemiştir.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

İlk Derece Mahkemesinin 21.09.2020 tarihli ve 2018/433 Esas, 2020/490 Karar sayılı kararı ile; dosya kapsamı, davalılar arasında 2013 yılında imzalanan sözleşme içeriği ve davalı Aksa A.Ş. tarafından davacının hesabına ödeme yapılması dikkate alındığında 25.01.2013 tarihinden itibaren davalılar arasında asıl işveren-alt işveren ilişkisi bulunduğu, davacının ödenmeyen işçilik alacakları bulunduğu gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

IV. İSTİNAF

A. İstinaf Yoluna Başvuranlar

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davalı Aksa A.Ş. vekili istinaf başvurusunda bulunmuştur.

B. Gerekçe ve Sonuç

Bölge Adliye Mahkemesinin 28.10.2021 tarihli ve 2021/286 Esas, 2021/3005 Karar sayılı kararı ile; somut olayın incelenmesinde, davalılardan Aksa A.Ş'nin faaliyet konusunun, doğal gaz dağıtım şebekesi ve diğer tesisleri kurarak, kurdurtarak veya mevcut tesisleri devralarak doğal gazın dağıtım ve mahalli gaz boru hattı şebekesi ile nakli faaliyetlerinin yürütümü olup dağıtım şebekesi kurmak ya da kurdurtmanın davalı Aksa A.Ş'nin asıl işleri arasında sayıldığı, dağıtım şebekesi yapım işinin 25.01.2013 tarihli sözleşme ile diğer davalı San-İş A.Ş'ye verildiğini, dosya kapsamına sunulan ihale sözleşmesinin ilgili hükümlerinden davalı Aksa A.Ş'nin yükleniciye işin yapımı konusunda talimat verme ve gerektiğinde yüklenicinin işçilerinin işten uzaklaştırılması şeklindeki işle ilgili denetim ve gözetim yetkisini aşan olağanüstü yetkileri olduğunun ve işe müdahale yetkisini elinde bulundurduğunun anlaşıldığı, davalılar arasındaki ilişkinin anahtar teslimi sözleşme olarak değerlendirilemeyeceği ve asıl işveren-alt işveren ilişkisinin bulunduğu, bu nedenle davalı Aksa A.Ş'nin işçilik alacaklarından dolayı diğer davalı ile birlikte müteselsilen sorumlu tutulmasına yönelik hükmün isabetli olduğu gerekçesiyle davalı Aksa A.Ş'nin istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.

V. BOZMA VE BOZMADAN SONRAKİ YARGILAMA SÜRECİ

A. Birinci Bozma Kararı

1. Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davalı Aksa A.Ş. vekili temyiz isteminde bulunmuştur.

2. Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 12.01.2022 tarihli ve 2021/12974 Esas, 2022/134 Karar sayılı kararı ile; "...1- Dosyadaki yazılara toplanan delillerle kararın dayandığı kanuni gerekçeleri sebeplere göre, davalı Aksa Ordu Giresun Doğalgaz Dağıtım A.Ş.'nin aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan temyiz itirazları yerinde değildir.

2- Taraflar arasında davacının davalı Aksa Ordu Giresun Doğalgaz Dağıtım A.Ş.'de çalışmasının bulunup bulunmadığı ve buna göre davalının sorumluluğu bakımından uyumsuzluk

bulunmaktadır.

Alt işveren; bir iş yerinde yürütülen mal ve hizmet üretimine ilişkin asıl işin bir bölümünde veya yardımcı işlerde, işletmenin ve işin gereği ile teknolojik sebeplerle uzmanlık gerektiren alanlarda iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini, sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren olarak tanımlanabilir. Alt işverenin iş aldığı işveren ise asıl işveren olarak adlandırılabilir. Bu tanımlamalara göre asıl işveren-alt işveren ilişkisinin varlığından söz edebilmek için iki ayrı işverenin olması, mal veya hizmet üretimine dair bir işin varlığı, işçilerin sadece asıl işverenden alınan iş kapsamında çalıştırılması ve tarafların muvazaalı bir ilişki içine girmemeleri gerekmektedir.

Somut uyuşmazlıkta, dava dilekçesinde, davacının 05.04.2010-10.10.2018 tarihinde davalı San-İş İnş. San.ve Tic. A.Ş. işçisi olarak çalıştığı, bu çalışma süresi içerisindeki 12/07/2010-18/09/2012 tarihleri arasındaki çalışmasının ise, asıl işveren-alt işveren ilişkisi kapsamında davalı asıl işveren Aksa Ordu Giresun Doğalgaz Dağıtım A.Ş.'ye ait işyerinde geçtiği ileri sürülmüştür.

Dosya kapsamındaki Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtlarından, davacının, davalılardan San-İş İnş. San. ve Tic. A.Ş. nezdinde çalıştığı sabittir. Dosyaya sunulan, davalılar arasında 25.01.2013 tarihinde imzalanmış “doğalgaz dağıtım projesi yapım ve montaj yüklenici sözleşmesi” başlıklı sözleşme ile, Ordu-Giresun doğalgaz dağıtım lisansı sınırları dahilindeki şehirlerin doğalgaz dağıtım şebekesi inşaatı işinin davalı San-İş İnş. San. ve Tic. A.Ş. tarafından yapılması kararlaştırılmıştır. Mahkemece, bu sözleşmenin başlangıç tarihi olan 25.01.2013 tarihi itibarıyla davalılar arasında asıl işveren-alt işveren ilişkisi bulunduğu kabul edilerek, davalı Aksa Ordu Giresun Doğalgaz Dağıtım A.Ş.'nin 25.01.2013 tarihi itibarıyla kendi döneminden sorumlu tutulmasına karar verilmiştir. Ne var ki, asıl işveren-alt işveren ilişkisinin kabulü için, davalı San-İş İnş. San.ve Tic. A.Ş.'nin, diğer davalı Aksa Ordu Giresun Doğalgaz Dağıtım A.Ş.'den aldığı iş için görevlendirdiği işçilerini, sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştırması zorunludur. Dinlenen davacı tanığı K. S “Ben davacıyı Aksa Ordu Giresun Doğalgaz Dağıtım şirketinde birlikte çalışmamızdan dolayı tanırım. Ben 2015-2018 yılları arasında San. İnşaat şirketinden parke işini yüklenici olarak işi alıp parke işini yaptım. Ben 2014 yılında San-İş şirketinin başka yüklenici firmasında işçi olarak çalışıyordum. Davacı ise San. İnşaat şirketinde formenlik yapıyordu, San-İş şirketi sadece Aksa şirketine çalışırdı.” şeklinde çelişkili beyanda bulunmuştur. Diğer yandan dosyada bulunan, davalılar arasındaki 25.01.2013 tarihli sözleşmenin süresi 280 takvim günü olarak belirlenmiş olup, sözleşmenin devam ettiğine dair belge ya da başkaca sözleşme dosyaya sunulmamıştır. Sosyal güvenlik kurumu işe giriş bildirgelerine göre davacının 25.01.2013 tarihinden sonraki çalışmalarının farklı adreslerde geçtiği de gözetüldüğünde münbasırlık şartının somut olayda oluşup oluşmadığı şüpheye yer vermeyecek biçimde araştırılıp ortaya konulmamıştır. Mahkemece yapılması gereken iş, varsa davalılar arasında imzalanan başkaca hizmet alım sözleşmelerinin temin edilerek davalılar arasındaki iş ilişkisinin ne kadar sürdüğü, davacıya ait 25.01.2013 tarihinden sonraki banka kayıtlarının getirtilerek davalı Aksa Ordu Giresun Doğalgaz Dağıtım A.Ş. tarafından davacıya ödeme yapıp yapılmadığı ve gerekirse tanıkların da bu hususta yeniden dinlenmesi ile davacının münbasırlan davalı Aksa Ordu Giresun Doğalgaz Dağıtım A.Ş.

işyerinde çalışıp çalışmadığının, çalıştıysa hangi tarihler arasında çalıştığının şüpheye yer vermeyecek şekilde belirlenmesi gerekmektedir. Eksik inceleme ve araştırma ile hüküm kurulması hatalı olup bozmaya gerektirmiştir...." gerekçesiyle karar bozulmuştur.

B. İlk Derece Mahkemesince Birinci Bozma Kararına Uyularak Verilen Karar

İlk Derece Mahkemesinin 15.06.2023 tarihli ve 2022/149 Esas, 2023/271 Karar sayılı kararı ile; bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonucunda dosya kapsamına 2013-2018 yılları arasında davalılar arasında akdedilen "Doğal Gaz Dağıtım Projesi Yapım ve Montaj Yüklenici/İnşaat İşİ" sözleşmelerinin sunulduğu, davacı tanıklarının emir ve talimatları davalı Aksa A.Ş. yetkililerinden aldıklarını beyan ettikleri, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 2. maddesinin 6. fıkrasındaki hüküm gereği davalılar arasında asıl işveren-alt işveren ilişkisi bulunduğu gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

VI. İKİNCİ BOZMA VE BOZMADAN SONRAKİ İNCELEME SÜRECİ

A. İkinci Bozma Kararı

1. İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararı süresi içinde davalı Aksa A.Ş. vekili tarafından temyiz edilmiştir.

2.Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile "...2. İlgili Hukuk

...
3. Dairemizin 14.01.2021 tarihli ve 2018/5428 Esas, 2021/1037 Karar sayılı ilâmunun ilgili bölümü şöyledir:

"...Sözleşme konusu faaliyetlerin tek bir yüklenicinin yönetimi altında gerçekleştirilmesi ve eserin, iş sahibince bir bütün olarak faydalanabileceği hale getirilmesinin taahhüt edildiği sözleşmelere "anabtar teslim inşaat sözleşmesi" denilmektedir. Burada önemli olan, işin baştan sona kadar yüklenici tarafından tamamlanmasıdır. Bu nedenle, malzemenin kim tarafından sağlandığı önem arz etmez. Başka bir anlatımla, malzemenin tamamı iş sahibi tarafından sağlanmış olsa bile sözleşmenin anabtar teslimi niteliği ortadan kalkmaz (BİRBEN, Erhan, "İş Kanunu'nun 2. Maddesindeki Müteselsil Sorumluluk Bakımından Anabtar Teslimi İnşaat Sözleşmesi Kavramı ve Bu İlişkiye Bağlanan Hukuki Sonuçlar", İş Hukukunda Yeni Yaklaşımlar, s. 7 vd.).

Anabtar teslimi inşaat sözleşmelerinde, hak edişlerin düzenlenmesi, kontrol edilmesi, işin seviyesi, malzeme ve işçilik standardının incelenmesi, arsa sahibinin yapacağı bir iştir. Türk Borçlar Kanunu'nun 474 ve 477.maddeleri uyarınca yüklenicinin ayıptan sorumlu olabilemesi için iş sahibinin, teslim aldığı eseri, muayene etmesi ve varsa ayıptlarını yükleniciye bildirmesi gerekir.

İnşaat işlerinde çok basit imalat hatalarının dabi, zamanında düzeltilmemesi halinde işin sonunda yapıdan beklenen fonksiyonların bir kısmının sağlanmamasına, hatta taşıyıcı sistem imalatındaki hatalar oluştuktan sonra hemen müdahale edilmemesi durumunda yapının hiç kullanılmamasına neden olabilir. Yapım işinin gidişatından iş sahibinin hiçbir şekilde haberdar

olmaması, işin yapım aşamasından tümüyle uzak kalması, sözleşme konusu eser tamamlandığında eserden beklenen fonksiyonların tamamen karşılanmamasına yol açabilir. İnşaat sözleşmesine konu işlerin çok detaylı olması nedeniyle, doğrudan iş sahibinin taşınmazı üzerinde yapılan imalattaki bir hatanın üzerine yeni imalatların yapılması ve böylece zincirleme olarak hatalı bir imalat yapılmasına yol açılması ihtimal dahilindedir. Tüm bu nedenlerle, iş sahibinin yapım işi devam ederken denetim faaliyetlerinde bulunması ve yüklenicinin imalatının hatalı veya sözleşmeye, şartnameye, projeye ve hatta mevzuata aykırı olanlar hakkında müdabalede bulunması, işi durdurması ve iş değişikliği emirleri vermesi inşaat işinin gereğidir (BİRBEN, Adı geçen makale, s. 9 vd.).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bir kararında belirttiği gibi, '...Öncelikle belirtilmelidir ki, yapılmış olan eser sözleşmesinde işin kaliteli ve işyeri disiplini amacıyla bir kısım yükümlerin yer alması, inşaat sahipliği dışında asıl işverenlik sıfatını doğuracak, işi alanın bağımsız işveren kimliğini ortadan kaldıracak bir etmen değildir. Borçlar Kanunu'nun 357.maddesi uyarınca, eserin imalinde kullanılacak malzemeyi yüklenici temin edebileceği gibi tarafların kararlaştırmaları üzerine malzeme iş sahibi tarafından da sağlanabilir. Bu durum malzemelerin özenli kullanılması, hesap verme ve artan kısımlarını iade borcu, ihbar yükümlülüğü gibi konularda mükellefiyetler yüklemekte olup taraflar arasındaki hukuki ilişkinin niteliğine etkisi bulunmamaktadır.' (20.12.2006, 2006/21-796-2006/812).

..."

4. Dairemizin 27.01.2022 tarihli ve 2022/8 Esas, 2022/1346 Karar sayılı ilâmının ilgili bölümü şöyledir:

"...Diğer taraftan 4857 sayılı İş Kanunu'nun 36. maddesinde, "Genel ve katma bütçeli dairelerle mahalli idareler veya kamu iktisadi teşebbüsleri yahut özel kanuna veya özel kanunla verilmiş yetkiye dayanılarak kurulan banka ve kuruluşlar; asıl işverenler müteahhide verdikleri her türlü bina, köprü, hat ve yol inşası gibi yapım ve onarım işlerinde çalışan işçilerden müteahhit veya taşeronlarca ücretleri ödenmeyenlerin bulunup bulunmadığının kontrolü, ya da ücreti ödenmeyen işçinin başvurusu üzerine, ücretleri ödenmeyen varsa müteahhitten veya taşeronlardan istenecek bordrolara göre bu ücretleri bunların hakedişlerinden öderler" şeklinde kurala yer verilmiştir. Bu düzenlemeye göre ihale makamı, işçi ücretlerinin ödenip ödenmediğini kontrol etmek durumundadır. Yapılacak olan kontrol ya da işçinin başvurusu üzerine ödenmeyen ücretlerin bulunduğu tespit edilmesi halinde, belli şartlarla ihale makamının sorumluluğu söz konusu olur.

Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise, işçilerin her hak ediş dönemi için olan ücret alacaklarının üç aylık tutarından fazlası hakkında adı geçen idarelere herhangi bir sorumluluk düşmeyeceği öngörülmüştür. Yine ihale makamının kıdem ve ihbar tazminatı ile kullandırılmayan izinler sebebiyle herhangi bir sorumluluğu söz konusu değildir.

Yargıtay'ın kararlılık kazanmış olan uygulamasına göre, anahtar teslimi suretiyle ihale edilen işlerde, kamu makamlarının fazla çalışma, hafta tatili ile bayram ve genel tatili alacakları yönlerinden sorumluluğu bulunmamaktadır (Yargıtay 9.H.D. 19.1.2010 gün 2009/12074 E, 2010/378 K.)..."

3. Değerlendirme

Somut uyuşmazlıkta her ne kadar davacının davalı Aksa Şirketinde çalıştığı anlaşılmakta ise de ilâmin İlgili Hukuk kısmında belirtilen Dairemiz kararları ile dosya kapsamındaki tüm bilgi, belgeler, tanık beyanları ve özellikle davalılar arasında düzenlenen "Doğalgaz Dağıtım Projesi Yapım ve Montaj Yüklenici/İnşaat İşi" sözleşmesi dikkate alındığında; taraflar arasında belirli bir işin yapıp teslim edilmesine ilişkin anahtar teslim işini konu alan bir eser sözleşmesi bulunduğu anlaşılmaktadır. Şu hâlde İlk Derece Mahkemesince davalılar arasında asıl işveren alt işveren ilişkisi bulunduğu gerekçesiyle davalı Aksa Şirketi bakımından da kadem ve ihbar tazminatları ile fazla çalışma, ulusal bayram ve genel tatil ile yıllık izin ücreti alacakları taleplerinin kabul edilmesi hatalı olup bozmayı gerektirmiştir..." gerekçesiyle karar bozulmuştur.

B. İlk Derece Mahkemesince Verilen Direnme Kararı

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; önceki gerekçeye ilaveten davalılardan Aksa A.Ş'nin faaliyet belgesinde "*doğal gaz dağıtım şebekesi ve diğer tesisleri kurarak, kurdurtarak veya mevcut tesisleri devralarak doğal gazın dağıtımına ve mahalli gaz boru hattı şebekesi ile nakli faaliyetlerini yürütmek*" asıl işleri arasında sayılmış olup asıl işinin bir bölümü olan Ordu-Giresun doğal gaz dağıtım işi için gerekli alt yapı işlerini yapmak üzere diğer davalı San-İş A.Ş. ile sözleşme imzalandığı, sözleşmede de açıkça belirtildiği üzere (davalı Aksa A.Ş'nin) işe müdahale yetkisini de elinde bulundurduğu da gözetildiğinde davalılar arasında asıl işveren-alt işveren ilişkisinin bulunduğu açık olduğu gerekçesiyle direnme kararı verilmiştir.

VII. TEMYİZ

A. Temyiz Yoluna Başvuranlar

Direnme kararı süresi içinde davalı Aksa A.Ş. vekili tarafından temyiz edilmiştir.

B. Temyiz Sebepleri

Davalı Aksa A.Ş. vekili, müvekkili yönünden taraf sıfatı yokluğundan davanın reddi gerektiğini, müvekkilinin asıl işveren olmadığını, kabul anlamına gelmemekle birlikte davacının tüm çalışma dönemi yönünden diğer davalı ile birlikte sorumluluğa karar verilmiş ise de diğer davalıdan hizmet alımı yapılmayan dönemler bulunduğunu, 4646 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri gereği müvekkilinin doğal gaz boru hattı inşaat işini Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) tarafından verilen sertifika sahibi diğer davalıya anahtar teslim olarak verdiğini, denetim ve kontrolün de EPDK tarafından verilen sertifika sahibi kontrol şirketi tarafından gerçekleştirildiğini, dinlenen tanıklar müvekkili ile husumetli olduğundan beyanlarının hükme esas alınamayacağını belirterek direnme kararının bozulmasını talep etmiştir.

C. Uyuşmazlık

Direnme yoluyla Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık; somut olayda davalılar arasında imzalanan "*Doğal Gaz Dağıtım Projesi Yapım ve Montaj*

Yüklenici/İnşaat İş" sözleşmeleri ile tüm dosya kapsamı dikkate alındığında taraflar arasında belirli bir işin yapılıp teslim edilmesine ilişkin anahtar teslim işini konu alan bir eser sözleşmesi mi yoksa asıl işveren-alt işveren ilişkisinin mi bulunduğu, buradan varılacak sonuca göre davalı Aksa A.Ş. bakımından davacının ücret alacağı dışındaki taleplerinin kabulüne karar verilmesinin hatalı olup olmadığı noktasında toplanmaktadır.

D. Gerekçe

1. İlgili Hukuk

1.4857 sayılı İş Kanunu'nun (4857 sayılı Kanun) 2. maddesi.

2. Alt İşverenlik Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) 3. ve 4. maddeleri.

2. Değerlendirme

1. Uyuşmazlığın çözümü için öncelikle konuyla ilgili kavramları ve mevzuat hükümlerini incelemekte yarar bulunmaktadır.

2. Asıl işveren-alt işveren ilişkisi 4857 sayılı Kanun'un "*Tanımlar*" başlıklı 2. maddesinin 6. fıkrasında düzenlenmiştir. Anılan madde uyarınca "*...Bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren ile iş aldığı işveren arasında kurulan ilişkiye asıl işveren-alt işveren ilişkisi denir*".

3. Aynı maddenin 7. fıkrasında ise "*Asıl işverenin işçilerinin alt işveren tarafından işe alınarak çalıştırılmaya devam ettirilmesi suretiyle hakları kısıtlanamaz veya daha önce o işyerinde çalıştırılan kimse ile alt işveren ilişkisi kurulamaz. Aksi halde ve genel olarak asıl işveren alt işveren ilişkisinin muvazaalı işleme dayandığı kabul edilerek alt işverenin işçileri başlangıçtan itibaren asıl işverenin işçisi sayılarak işlem görürler...*" hükmüne yer verilmiştir. Böylece işyerinde üretilen mal veya hizmet üretimine ilişkin bir işin verilmesi hâlinde asıl işveren-alt işveren ilişkisinin ortaya çıkacağı kabul edilmiş, ayrıca asıl işi tamamlayıcı nitelikteki yardımcı işler de işyerinde yürütülen mal ve hizmet üretiminin bir parçası sayılmıştır.

4. İş Kanunu'nun 3. maddesindeki hükme dayanılarak çıkarılan Yönetmeliğin 3. maddesinde de alt işverenden ne anlaşılması gerektiği, 4857 sayılı Kanun'un 2. maddesindeki tanıma paralel biçimde belirtilmiş, Yönetmeliğin 4. maddesinde ise asıl-alt işveren ilişkisinin kurulma şartları sıralanmıştır. Buna göre;

"(1) Asıl işveren alt işveren ilişkisinin kurulabilmesi için;

a) Asıl işverenin işyerinde mal veya hizmet üretimi işlerinde çalışan kendi işçileri de bulunmalıdır.

b) Alt işverene verilen iş, işyerinde mal veya hizmet üretiminin yardımcı işlerinden olmalıdır. Asıl işin bölünerek alt işverene verilmesi durumunda ise, verilen iş işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren bir iş olmalıdır.

c) Alt işveren, üstlendiği iş için görevlendirdiği işçilerini sadece o işyerinde aldığı işte çalıştırmalıdır.

ç) Alt işverene verilen iş, işyerinde yürütülen mal veya hizmet üretimine ilişkin bir iş

olmalı, asıl işe bağımlı ve asıl iş sürdüğü müddetçe devam eden bir iş olmalıdır.

d) *Alt işveren, daba önce o işyerinde çalıştırılan bir kimse olmamalıdır. Ancak daba önce o işyerinde çalıştırılan işçinin bilabare tüzel kişi şirketin ya da adi ortaklığın hissedarı olması, alt işveren ilişkisi kurmasına engel teşkil etmez.*

5. İş Kanunu'nun 2. maddesinin 6. fıkrasına göre alt işveren ilişkisinin kurulabilmesi için *“Bir işverenden işyerinde yürüttüğü mal ve hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde”* taşeron tarafından iş alınması gerekir. Bu nedenle, örneğin bir otomotiv veya tekstil üretiminin yapıldığı fabrikada yasanın gerekçesinde belirtildiği gibi yapılan işle ilgili olmayan bir ek inşaat yapımı veya bina onarımı işini alan diğer işverenin alt işveren olarak nitelendirilmesi mümkün değildir (Sarper Süzek, İş Hukuku, 19. Baskı, İstanbul, 2020, s.159). Başka bir deyişle asıl işverenin işyerinde yürüttüğü asıl işi ile ya da asıl işe yardımcı nitelikteki işlerle hiç ilgisi olmayan, görülen işe tamamen yabancı bir eser, yapı inşası, çatı tamiri, iş yerinin badana boyası gibi geçici işler yönünden elbette ki, asıl işveren-alt işveren ilişkisinden bahsedilemez.

6. Alt İşverenlik Yönetmeliği'nin 3. maddesinin (c) bendinde asıl iş, *“mal veya hizmet üretiminin esasını oluşturan iş”*; (ğ) bendinde yardımcı iş, *“işyerinde üretilen mal veya hizmet üretimine ilişkin olmakla beraber doğrudan üretim organizasyonu içerisinde yer almayan, üretimin zorunlu bir unsuru olmayan ancak asıl iş devam ettikçe devam eden ve asıl işe bağımlı olan iş”* şeklinde tanımlanmıştır.

7. İş Kanunu'nun 2. maddesinin 6. ve 7. fıkralarına ilişkin değişiklik önergesinin gerekçesinde yardımcı işlerin herhangi bir sınırlama olmaksızın alt işverene verilebileceği belirtilmiştir. Anılan gerekçede, *“Yapılan düzenlemeyle, doğrudan üretim organizasyonu içinde yer almayan yükleme, boşaltma, temizlik, yemek hizmetleri, odacılık ve çay hizmetleri, personel taşıma, güvenlik, teknik bakım gibi işyerlerinde yürütülen mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerde asıl işveren-alt işveren ilişkisinin herhangi bir sınırlamaya tabi olmaksızın kurulabileceği...”* belirtilmiştir.

8. Asıl işveren işyerinde yürüttüğü mal ve hizmet üretimine ilişkin asıl işini ise ancak *işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiriyorsa* alt işverene gördürülebilecektir.

9. Bu açıklamalara göre işverenden alınan iş, işverenin sigortalı çalıştırdığı işe göre ayrı ve bağımsız bir iş olarak değerlendirilebilecek nitelikte ise iş alan kimse alt işveren değil bağımsız işveren konumunda olacaktır. Yine işin bütünü başka bir işverene bırakıldığında asıl işveren-alt işveren ilişkisi dolayısıyla dayanışmalı sorumluluk hâli söz konusu olmayacaktır. Benzer şekilde işveren kendisi sigortalı çalıştırmaksızın işi bölerek ihale suretiyle farklı kişilere vermişse iş sahibi (ihale makamı) Kanun'un tanımladığı anlamda asıl işveren olmayacağından bir asıl işveren-alt işveren ilişkisinden söz edilemeyecektir.

10. Aynı şekilde işi alan kişinin de işverenlik sıfatını, alınan işte ve o iş nedeniyle sigortalı çalıştırılması sonucunda kazanmış olması aranacaktır. Alınan işte sigortalı çalıştırmayıp tek başına ya da ortakları ile işi yürüten kişinin alt işveren

olarak kabulü mümkün değildir. Bu kişinin diğer işyerlerinde çalıştırdığı sigortalılar nedeniyle kazandığı işverenlik sıfatının ise sonuca etkisi bulunmamaktadır.

11. Hemen belirtmek gerekir ki, 4857 sayılı Kanun'un 2. maddesinin 6. fıkrasına göre alt işverenin işçilerine karşı o işyeri ile ilgili olmak üzere İş Kanunu'ndan, iş sözleşmesinden ve alt işverenin taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden alt işverenle birlikte müteselsilen sorumlu olan asıl işveren, 4857 sayılı Kanun'un 36. maddesinin 5. fıkrası ile alt işveren işçilerinin ücretlerinin tam ve zamanında ödenmesini sağlamakla yükümlü kılınmıştır. Bu yükümlülük kamu veya özel tüm asıl işverenler için söz konusu olduğu gibi ihale makamının sorumluluğu her hak ediş dönemi için üç aylık ücretle sınırlandırılmış ancak asıl işveren-alt işveren ilişkisinin bulunduğu durumlarda böyle bir sınırlama getirilmemiştir.

12. Somut olayda, davalı Aksa A.Ş'nin EPDK'dan aldığı 19.07.2007 tarihli lisans belgesi kapsamında diğer davalı San-İş A.Ş. ile 2013-2018 yıllarını kapsayan dönemde konusu "*Ordu-Giresun Doğal Gaz Dağıtım Lisansı sınırları dahilindeki şehirlerin doğal gaz dağıtım şebekesi inşaatı işi*" olan sözleşmeler imzaladığı, davacının Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtlarına göre davalı San-İş A.Ş. işçisi olarak diğer davalı Aksa A.Ş'ye ait işyerinde formen olarak çalıştığı anlaşılmaktadır.

13. Dosya içerisinde bulunan sözleşmelerde, davalı Aksa A.Ş. "*işveren*", davalı San-İş A.Ş'nin ise "*yüklenici*" olarak adlandırılmış, madde numaraları değişmekle birlikte iş programına ilişkin başlık altında yüklenicinin işverence onaylanmış iş programına aynen uymak zorunda olduğu, ancak zorunlu hâllerde işverenin uygun görüşü ile iş programında değişiklik yapılabileceği; "*İşin denetimi ve sorumluluğu*" başlığı altında işin sözleşmeye ve teknik şartnamelere uygun olarak yapılması, taahhüdün devamı süresince işyerinde bulundurulacak işveren adına yetkilendirilmiş kontrol tarafından denetleneceği, yüklenicinin bütün işleri kontrolün, sözleşme ve eklerindeki hükümlere aykırı olmamak şartı ile vereceği talimata göre yapmak zorunda olduğu; diğer hususların belirtildiği maddenin "*Yüklenicinin kadrosu*" alt başlığı altında yer alan 25.4.7. maddesinde ise işveren ve/veya kontrol, yükleniciden çalıştırılmasında veya işyerinde bulunmasında engel durumu olduğunu tespit ettiği, uygunsuz davrandığı veya görevini yerine getirmekte yetersiz olduğu kanısında olduğu veya işyerinde çalıştırılmasında sakınca gördüğü her kademe ve nitelikteki elemanların (teknik ve idari personel, işçi ve diğerleri) iş başından ve işyerinden uzaklaştırılacağı, yüklenicinin bu talebi işveren veya kontrol teşkilatı tarafından yapılacak tebligat üzerine ve verilen süre içinde yerine getirmek zorunda olduğu, aksi hâlde söz konusu kişilerin işveren veya kontrol teşkilatı tarafından uzaklaştırılacağı veya uzaklaştırılmalarının sağlanacağı belirtilmiştir.

14. Diğer taraftan, Ordu Sanayi ve Ticaret Odası'nın 19.10.2021 tarihli ve 5131 sayılı yazısında yer alan faaliyet belgesine göre davalı Aksa A.Ş'nin faaliyet konusunun, "*Doğal gaz dağıtım şebekesi ve diğer tesislerini kurarak, kurdurtarak veya mevcut tesisleri devralarak doğal gaz dağıtımını ve mahalli gaz boru hattı şebekesi ile nakil faaliyetlerini*

yürütür. Ana sözleşmelerinde yazılı diğer hususlar" olarak belirtildiği görülmüştür.

15. Yargılama sırasında dinlenen davacı tanıkları, davalı San-İş A.Ş'nin diğer davalı Aksa A.Ş'nin taşeronu olduğunu, davacı tanıklarından Kasım Sekmen ve Uğur Bakaç, davalı San-İş A.Ş'de çalıştıkları dönemde sadece davalı Aksa A.Ş'nin işini yapıklarını, davacı tanıklarından E. A ve K S ise işle ilgili emir ve talimatların davalı Aksa A.Ş. tarafından verildiğini beyan etmişlerdir.

16. Öte yandan davacıya ait banka kayıtlarına göre davacı adına Aksa A.Ş. tarafından 08.10.2018 tarihinde "Temmuz maaş ağı" açıklaması ile 4.228,32 TL; 16.11.2018 tarihinde "Eylül maaş ağı ödemesi" açıklaması ile 4.228,32 TL; 26.11.2018 tarihinde "Ekim maaş ağı ödemesi" açıklaması ile 1.561,64 TL yatırıldığı görülmüştür.

17. Açıklanan maddi ve hukuki olgular ışığında somut olay değerlendirildiğinde, davalı Aksa A.Ş'nin faaliyet konusu sadece doğal gaz dağıtım ve nakil faaliyeti olmayıp diğer davalı San-İş A.Ş'ye verilen doğal gaz dağıtım şebekesini kurma işi de davalı Aksa A.Ş'nin asıl işleri arasında yer almaktadır. Yine, davalılar arasında akdedilen sözleşmelerde davalı Aksa A.Ş'nin davalı San-İş A.Ş. işçilerini işten çıkarmaya varan yetkileri de göz önünde bulundurulduğunda, davalılar arasında belirli bir işin yapılıp teslim edilmesine ilişkin anahtar teslim işini konu alan eser sözleşmesi bulunmadığı açıktır.

18. Davalılar arasındaki ilişkinin asıl işveren-alt işveren ilişkisi olduğunun kabul edilmesine göre davalı Aksa A.Ş. asıl işveren sıfatıyla işçilik alacaklarından dolayı davacı işçiye karşı diğer davalı ile birlikte müteselsilen sorumlu tutulması gerekmektedir.

19. Hukuk Genel Kurulunda yapılan görüşmeler sırasında, davalı Aksa A.Ş'nin diğer davalıya verilen işte çalışan işçisinin bulunmadığı, davalılar arasındaki sözleşmelerde işin kalitesi ve disiplini amacıyla bir kısım hükümlerin yer almasının inşaat sahipliği dışında asıl işveren sıfatını doğuracak, iş alanın bağımsız işveren kimliğini ortadan kaldıracak bir unsur olmadığı, somut olayda belirli bir işin yapılıp teslim edilmesine ilişkin anahtar teslim işini konu alan eser sözleşmesi bulunduğundan bozma kararının yerinde olduğu görüşü ileri sürülmüşse de bu görüş Kurul çoğunluğu tarafından kabul edilmemiştir.

20. Hâl böyle olunca direnme kararı yerindedir.

21. Ne var ki, bozma nedenine göre Özel Dairece incelenmeyen davalı Aksa A.Ş. vekilinin diğer temyiz itirazlarının incelenmesi için dosya Özel Daireye gönderilmelidir.

VIII. KARAR

Açıklanan sebeplerle;

Direnme kararı yerinde olup davalı Aksa A.Ş. vekilinin diğer temyiz itirazlarının incelenmesi için dosyanın **YARGITAY 9. HUKUK DAİRESİNE GÖNDERİLMESİNE,**

09.04.2025 tarihinde oy çokluğuyla kesin olarak karar verildi.